

Elina Leukkunen

Lex Malmi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Insinööri (AMK)

Maanmittaustekniikka

Insinööriytyö

27.4.2018

Tekijä Otsikko	Elina Leukkunen Lex Malmi
Sivumäärä Aika	41 sivua 27.4.2018
Tutkinto	insinööri (AMK)
Tutkinto-ohjelma	maanmittaustekniikka
Ohjaajat	yliopettaja Aune Rummukainen
<p>Helsinki-Malmin lentokenttä on vuonna 1936 liikenteelle avattu Helsingin Tattarisuon alueella sijaitseva lentokenttä. Useat ulkomaiset lentoyhtiöt aloittivat pian avaamisen jälkeen säännöllisen liikenteen Helsinkiin. Toisen maailmansodan aikana myös Ilmavoimien käytössä ollut lentokenttä kävi 1940-luvun lopulla riittämättömäksi. Uusi Helsinki-Vantaan kansainvälinen lentoasema valmistui 1950-luvun alussa toimintakuntoon, minkä jälkeen Helsingin lentoasema, nykyiseltä nimeltään Helsinki-Malmin lentokenttä siirtyi muun muassa yleisilmailun lentokentäksi.</p> <p>Helsingin kaupunki on jo vuoden 2002 yleiskaavan suunnittelun aikana katsonut Helsinki-Malmin lentokentän alueen merkittäväksi tulevaisuuden rakentamisalueeksi. Kuitenkin vuoden 2002 yleiskaava jäi toteutumatta Helsinki-Malmin lentokentän alueella.</p> <p>Vuonna 2016 Helsingissä hyväksyttiin uusi yleiskaava, jossa Malmin lentokentän seutu oli varattu asuinalueeksi. Tämä käynnisti kansalaisaloitteen, Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta.</p> <p>Tämän insinöörityön tarkoituksena on tarkastella kansalaisaloitteena käynnistynyttä Lex Malmi -lakiehdotusta. Työssä käsitellään lakiehdotuksen luvut ja tarkastellaan niitä suhteessa nykyiseen maankäyttöä, kaavoitusta ja lunastusta koskevaan lainsäädäntöön. Lakiehdotuksessa esitettyä ilmailua ja sen lainsäädäntöä koskevat kohdat on pääasiassa rajattu pois tässä työssä.</p> <p>Työssä tarkastellaan lisäksi Helsinki-Malmin lentokentän historiaa, alueen kaavatilannetta ja tulevaisuuden näkymiä Helsingin kaupungin vuonna 2016 hyväksymän yleiskaavan näkökulmasta.</p> <p>Työn tuloksena on selvitys lakiehdotuksen haasteista nykylainsäädäntöön nähden, ja lisäksi esitetään ehdotus siitä, miten Malmin lentokentän säilymistä lentopaikkana voisi edistää.</p>	
Avainsanat	perustuslaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, kaavoitus, maankäyttö, lunastuslaki

Author Title	Elina Leukkunen Lex Malmi
Number of Pages Date	41 pages 27 April 2018
Degree	Bachelor of Engineering
Degree Programme	Land Surveying
Instructors	Aune Rummukainen, Principal Lecturer
<p>The aim of this thesis was to study the case Lex Malmi, originally started as a citizens' initiative to preserve the Helsinki-Malmi airport as an operating airport.</p> <p>This thesis focused on the law proposal and compared its chapters to the current laws that govern the use of land, planning and redemption of land. The parts of the proposal that concern air navigation and laws regarding air navigation are mostly left outside of this study.</p> <p>This thesis studied the history of Helsinki-Malmi airport, the planning of the airport area and the airport's future according to the zoning plan that was accepted by the Helsinki city council in 2016. The methods of this project were studying the history of the airport, its previous zoning plans, current legislation, and some expert statements that were given about the proposal.</p> <p>As a result, this Bachelor's thesis presents the most problematic parts of the Lex Malmi proposal compared to current laws and regulations. It also suggests how the Helsinki-Malmi airport could continue as an operative airport.</p>	
Keywords	Finnish constitution, Land Use and Building Act, planning, land use, redemption of land

Sisällys

Lyhenteet

1	Johdanto	1
2	Kunnallinen itsehallinto ja maankäyttö	3
3	Kansalaisaloite Suomen lainsäädäntöjärjestelmässä	5
4	Malmin lentokenttä ja lentokentän alueen kaavoitus	7
4.1	Helsingin lentokentän historia	7
4.2	Helsingin lentokentän nykytila ja tulevaisuus	7
4.3	Helsingin yleiskaavatilanne	8
4.3.1	Yleiskaava 2002	9
4.3.2	Yleiskaava 2016	10
4.4	Malmin lentokentän alueen suunnittelu	12
5	Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta	13
5.1	1 luku: Yleiset säännökset	13
5.1.1	1 § Lain tarkoitus	13
5.1.2	2 § Soveltamisala	14
5.1.3	3 § Määritelmät	15
5.2	2 luku: Lentopaikan käyttö ja rajoitukset	17
5.2.1	4 § Alueen käyttötarkoituksen säilyttäminen	17
5.2.2	5 § Vaarantavan toimenpiteen kieltäminen	18
5.2.3	6 § Alueen kulttuuriympäristöarvojen säilyttäminen	18
5.2.4	7 § Muutokset alueella	19
5.2.5	8 § Alueen ilmatila	20
5.3	3 luku: Rajoitus ja hyvitys	20
5.3.1	9 § Oikeus rajoitusten asettamiselle	20
5.3.2	10 § Hyvitys	21
5.4	4 luku: Lunastus	23
5.4.1	11 § Lunastuksen tarkoitus	23
5.4.2	12 § Valtion lunastusoikeus	24
5.4.3	13 § Toimenpiteiden väliaikainen kieltäminen	24
5.4.4	14 § Lunastuskorvaus	25
5.4.5	15 § Korvauksen suorittaminen	27
5.5	5 luku: Muut säännökset	27

5.5.1	16 § Lain tarkoituksen turvaaminen	27
5.5.2	17 § Tarkentavat säätely [sic]	27
5.5.3	18 § Voimaantulo	28
6	Lex Malmin käsittely	29
6.1	Asiantuntijalausunnoissa esiintyneitä näkökulmia	29
6.2	Perustuslakivaliokunnan käsittely ja lausunto	34
6.3	Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö	35
7	Yhteenveto	36
	Lähteet	38

Lyhenteet

DOCOMOMO

International Committee for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement. Kansainvälinen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö

ELY Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus

HSL Helsingin seudun liikenne

KML Kiinteistönmuodostamislaki

MRL Maakäyttö- ja rakennuslaki

RKY Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

1 Johdanto

Tämän insinööriyön tarkoituksena on perehtyä kansalaisaloitteena esitetyn lakiehdotuksen Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta suhdetta voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Nykyisin yleisilmailun kansainvälisenä lentoasemana toimiva Helsinki-Malmin lentoasema on ollut toiminnassa 1930-luvulta lähtien. Alun alkaen lentokenttä oli Helsingin seudun kansainvälinen lentokenttä, joka jäi käyttötarkoitukseensa nähden liian pieneksi 1940-luvun lopulla. Yleisilmailukäyttöön lentokenttä siirtyi 1950-luvun alussa, jolloin Helsinki-Vantaan lentokenttä valmistui ja otettiin käyttöön. Tämän jälkeen Helsinki-Malmin lentokenttä on ollut koulutus-, ammatti- ja harrastelentäjien käytössä.

Lentokenttäalue on osa valtakunnallisesti merkittäviä rakennetun ympäristön kulttuuriympäristöä (RKY), ja lisäksi se on valittu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön valiokomaan, jossa on suomalaisen modernismin merkkiteoksia 1920–70-luvuilta.

Malmin lentokentän alue oli jo Helsingin vuoden 2002 yleiskaavassa merkitty asuinaluevarauksella, mikäli lentokentän toiminta alueella lakkaisi. Kuitenkin yleiskaava jäi toteutumatta lentokentän alueella, kun korkein hallinto-oikeus kumosi aluetta koskevan Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksen. Voimaan jäi tämän johdosta yleiskaava vuodelta 1992.

Malmin lentokentän alue nousi esiin uudelleen kaavoituksen näkökulmasta, kun Helsingin kaupunki vuonna 2016 hyväksyi yleiskaavan, jossa nykyisen Malmin lentokentän alue on varattu asuntoalueeksi.

Lex Malmi -kansalaisaloite on eduskunnalle helmikuussa 2017 luovutettu lakiehdotus, jonka tarkoituksena on säilyttää Helsinki-Malmin lentopaikka ilmailukäytössä, kehittää sen oheistoimintaa sekä säilyttää lentopaikan kulttuuriympäristöarvot. Kansalaisaloitteen allekirjoitti yhteensä yli 56 000 kansalaista.

Laki olisi poikkeuksellinen, sillä toteutuessaan se ohjaisi kunnan kaavoitusta, joka on tähän asti ollut – ja toistaiseksi on edelleen – kunnan omissa käsissä. Kaavoitus on oleellinen osa kunnallista itsehallintoa.

Työssä on perehdytty Malmin lentokentän historiaan ja nykytilaan, sekä Helsingin aluetta koskevaan yleiskaavoitustilanteeseen. Lisäksi työssä on perehdytty voimassaolevaan lainsäädäntöön muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain sekä lunastuslain näkökulmasta.

2 Kunnallinen itsehallinto ja maankäyttö

Suomen perustuslain 121 §:ssä säädetään kuntien itsehallinnosta. 121 §:n mukaan

Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon.

Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Kunnalliseen itsehallintoon kuuluu perustuslain ja perustuslakia koskevan eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan muun muassa valtion puuttumattomuus kunnalliseen päätöksentekoon. (3)

Vuonna 2015 annetun kuntalain perusteella luodaan kunnan asukkaiden itsehallinnon ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen edellytykset kunnallisessa toiminnassa. Kuntalaki myös edistää kunnan kestävyttä taloudellisesti sekä suunnitelmallista toiminnallisuutta. (24, 1 §.)

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaan kunnan kaavojen toteuttamiseen sekä maanhankintaan liittyvät tavoitteet sekä toimenpiteet sisältyvät kunnan maapolitiikkaan (17, 5 a §). Lisäksi MRL määrittelee, että kunnan tehtäviin kuuluu alueiden käytön suunnittelu ja maapolitiikanharjoittaminen rakentamisen ohjauksen ja valvonnan lisäksi (17, 20 §).

Tuija Prusi käsittelee Tampereen yliopistolle tekemässään väitöskirjassa aihetta kuntien itsehallinnollisesta asemasta kaavoituksessa. Prusin mukaan maankäytön suunnittelun katsotaan tarkoittavan kaavoitusta sekä sen valmistelua ja erityisten maankäyttösuunnitelmien laatimista. Tämän lisäksi Prusi kuvailee kaavoituksen tehtäväksi tarpeellisten käyttömuotojen järjestämisen, jotta muodostuu kokonaisuuksia, jotka ovat sekä tarkoituksenmukaisia että lain vaatimuksen mukaisia. (26, s. 1–2.)

Sen lisäksi, että väitöskirjassaan Prusi kertoo kaavoitettavalta alueelta selvitettävän laajalti tulevat käyttötarpeet yhdessä toimintojen ja asumisen muotojen kanssa, selvityksen piiriin kuuluvat myös yhdyskuntarakenteeseen ja ympäristön laadun tekijät (26, s. 3). Kaavoitusta voidaan pitää keskeisenä kunnan strategian johtamisen välineenä kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta siten, että sillä on suuri merkitys siinä, miten kunta, jolla

on itsehallinto, voi vaikuttaa yhteisön kehitykseen ja sen jäsenten tulevaisuuteen elinympäristönsä suhteen.

Väitöskirjassaan Prusi myös nostaa esiin sen, miten maankäyttö- ja rakennuslain myötä valtio ei valvo kuntien kaavoitusta enää ympäristöministeriön välityksellä alueellisten ohjaustehtävien siirryttyä alueellisille ELY-keskuksille (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) (26, s. 7).

3 Kansalaisaloite Suomen lainsäädäntöjärjestelmässä

Helsingissä 13.1.2012 annetussa laissa kansalaisaloitteesta (Kansalaisaloitelaki, 12 / 2012) on säädetty menettelystä, jota noudatetaan Suomen perustuslain 53 §:ssä säädetyn kansalaisaloitteen tekemisessä (1, 1 §).

Kansalaisaloitteen avulla kansalaisilla on mahdollisuus tuoda lakiehdotus tai -aloite eduskunnan käsiteltäväksi. Perustuslain mukaan vähintään viidelläkymmenellä tuhannella Suomen kansalaisella, joilla on äänioikeus, on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi. Äänioikeutettu on sellainen Suomen kansalainen, joka on täysi-ikäinen. (2, 53 §.)

Kansalaisaloite voi olla joko lakiehdotus tai ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä, ja kansalaisaloitetta tukevat kannatusilmoitukset, eli allekirjoitukset, voidaan kerätä paperimuodossa tai sähköisessä verkkopalvelussa. Aloitteen päiväyksestä on kuusi kuukautta aikaa kerätä tarvittava viidenkymmenen tuhannen kannatusilmoituksen allekirjoitukset. (1, 4§, 5 §.)

Oikeusministeriö ylläpitää kansalaisaloite.fi-verkkopalvelua, minkä kautta kannatusilmoituksia on mahdollista kerätä paperisten kannatusilmoitusten lisäksi. Jotta kansalaisaloite pääsee kansalaisaloite.fi-palveluun, on edellytyksenä jo vähintään viidenkymmenen kannatusilmoituksen kerääminen kuukauden kuluessa aloitteen päiväyksestä ja että aloite täyttää kansalaisaloitelain edellytetyt vaatimukset. (1, 8 §.)

Kansalaisaloitteen 9 §:ssä säädetään, että kansalaisaloitteen edustajan on toimitettava allekirjoitetut kannatusilmoitukset Väestörekisterikeskukselle tarkastettavaksi. Oikeusministeriö toimittaa ylläpitämänsä verkkopalvelun kautta kerätyt kannatusilmoitukset kansalaisaloitteen edustajan pyynnöstä Väestörekisterikeskukselle tarkistettavaksi. Väestörekisterikeskus tarkistaa kannatusilmoitusten oikeellisuuden ja kelpoisuuden, minkä jälkeen Väestörekisterikeskus vahvistaa hyväksytyjen kannatusilmoitusten määrän. Väestörekisterikeskuksen päätös, joka on annettu kansalaisaloitelain 9 §:n mukaan, toimitetaan eduskunnalle. (1, 9 §.)

Kansalaisaloite ei ole tae kansalaisaloitteessa esitetyn lakiehdotuksen tai eduskunnalle tehdyn lakialoitteen läpi menemisestä. Eduskunta on velvollinen ottamaan eduskuntaan toimitettu kansalaisaloite käsiteltäväksi, mutta sen hyväksyminen jää kuitenkin eduskunnan harkittavaksi.

Kansalaisaloite.fi-verkkopalvelun mukaan vuoden 2018 maaliskuuhun mennessä eduskuntaan on lähetetty yhteensä 21 kansalaisaloitetta (46), joista kaksi on hyväksytty eduskunnassa (47).

4 Malmin lentokenttä ja lentokentän alueen kaavoitus

4.1 Helsingin lentokentän historia

Helsingin lentokenttä Malmilla on avattu liikenteelle 16.12.1936, jolloin lentokenttä avattiin käyttöön väliaikaisesti, virallisesti vihkiminen tapahtui 15.5.1938. Helsingin lentokentän sijoituspaikaksi valikoitui alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen Tattarisuon alue, sillä perusteella, että Helsingin kaupunginhallituksen valiokunta esitti, että alun perin sijoituspaikaksi suunniteltua Tuomarinkylän seutua oli pidetty asuintarkoituksiin sopivampana kuin Tattarisuon aluetta, jonka maaperä tiedettiin varsin huonoksi. (4)

Lentokenttä mahdollisti useiden ulkomaisten lentoyhtiöiden säännöllisen liikennöinnin Helsinkiin. Toisen maailmansodan myötä lentoaseman tärkeys lentotukikohtana pääkaupungin suojelemiselle korostui. Sodan aikana lentokenttä oli Ilmavoimien ja Saksan Luftwaffen yhteinen tukikohta sodan loppuun saakka. (4)

Helsingin lentokentän huonoksi tiedetyn maaperän heikko kantavuus tuli varmuudella ilmi, kun vuonna 1948 kiitotie murtui laskeutuvan lentokoneen alla. Tapauksen johdosta tehdyt tutkimukset osoittivat kiitoteiden pidentämisen ja vahvistamisen koituvan huomattavan kalliiksi. (4)

4.2 Helsingin lentokentän nykytila ja tulevaisuus

Malmin lentokenttä on pääkaupunkiseudun ainoa yleisilmailuun tarkoitettu lentokenttä (kuva 1), joka lisäksi toimii Suomen suurimpana lentäjien koulutuskeskuksena (5).

Kuva 1. Malmin lentokenttäalue 19.1.2018

Ympäristöministeriö tiedotti 20.11.2014 hallituksen hyväksyneen valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen sopimuksen suurten infrahankkeiden tukemisesta ja asuntotuotannon edistämisestä. Tiedotus tehtiin ympäristöministeriön, valtionvarainministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön nimissä. (6)

Hyväksytyn päätöksen on tarkoitus edistää työpaikkoja lisääviä, liikkumisen helpottavaa ja koko Suomen taloutta piristäviä investointeja. Tehdyn sopimuksen mukaisesti Malmin lentokenttä vapautuisi Helsingin kaupungin tarpeisiin vuonna 2016, kun valtio lopettaisi toimintonsa kentällä.

Sopimuksen myötä kunnat sitoutuvat lisäämään asuntokaavoitusta vuosina 2016–2019 25 % verrattuna voimassa olevaan maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevan aiesopimuksen tavoitetasoon. (7) Sopimuksen osapuolina olivat Suomen valtio, 14 kuntaa, muun muassa Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen sekä Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) (6).

Sopimuksen mukaan Suomen valtio osallistuu suurten infrahankkeiden rahoittamiseen, mutta se edellyttäisi, että sopimuksen mukaiset kaavoitustavoitteet toteutuisivat (6).

4.3 Helsingin yleiskaavatilanne

Yleiskaava laaditaan Helsingissä noin kymmenen vuoden välein, ja yleiskaava on asemakaavan pohjana. Viimeisimmät laaditut yleiskaavat Helsingissä ovat vuodelta 2002 sekä vuonna 2016 hyväksytty yleiskaava. Malmin lentokentän alueella on kuitenkin ollut voimassa yleiskaava vuodelta 1992.

4.3.1 Yleiskaava 2002

Helsingin kaupungin julkaisussa Helsingin Yleiskaava 2002, ehdotus, kuvataan silloisia valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, jotka ovat olleet vuoden 2002 yleiskaavan ki-vijalkana. Samassa yhteydessä todetaan Helsingin kaupungin erityistavoitteena olevan muun muassa metron laajentaminen sekä Malmin lentokenttä. (29, s. 9.)

Lentokenttäalue on nähty jo vuonna 2002 tulevaisuuden rakentamisalueena, ja sitä on pidetty osana laajempia kehittämisalueita esimerkiksi Hakuninmaan ohella. Yleiskaava-ehdotuksessa on arvioitu, että Helsingin seudun asukasluku jatkaa kasvuaan vuoden 2020 jälkeen, mihin asti sen hetkiset väestöennusteet oli tehty. (29, s. 63.)

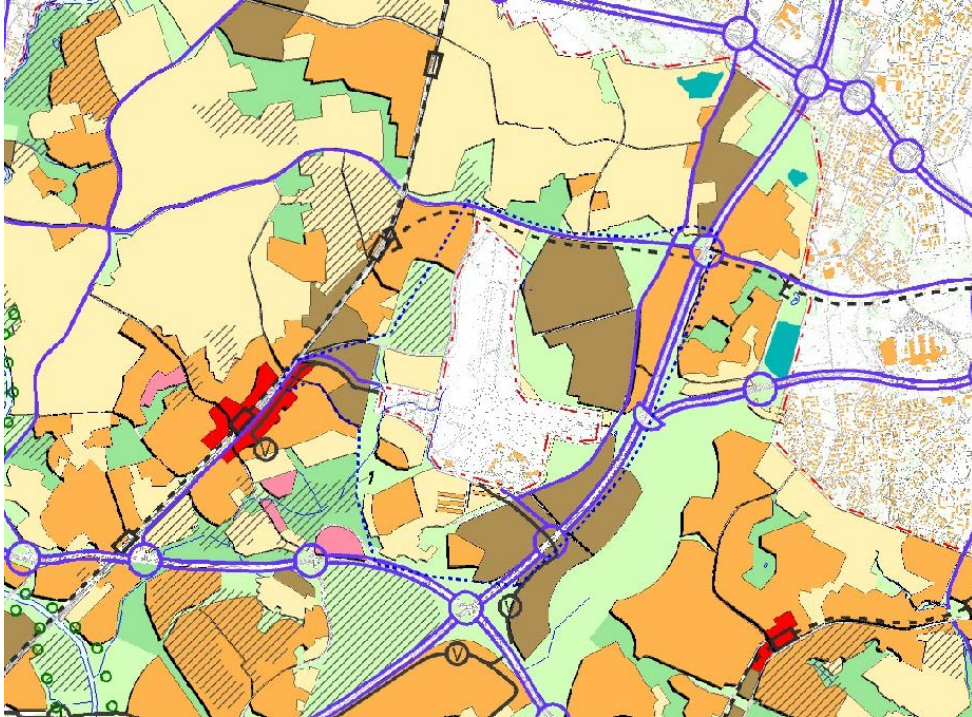
Edelleen kaavaehdotuksen yleiskaavan vaikutuksia alue- ja yhdyskuntarakenteeseen käsittelevässä osuudessa on nostettu Malmin seutu merkittävien yksittäisten asuntotuotantokohteiden joukkoon. Mainittakoon Malmin lisäksi Kruunuvuorenranta, Jätkäsaari sekä Kalasatama. (29, s. 101.)

Ehdotuksen mitoitus on ollut 10 000 – 15 000 asukasta kutakin aluetta kohden. Lisäksi ehdotuksessa korostetaan Malmin lentokenttäalueen olevan aluerakenteellisesti merkit-tävä myös sen johdosta, että mikäli se jäisi osoittamatta yleiskaavassa asuntotuotan-toon, johtaisi tämä siihen, että sitä korvaavia rakentamisalueita olisi etsittävä muualta tai jopa asuntotarjonnan rajoittamiseen. Uusien alueiden katsottiin eheyttävän olevaa yh-dyskuntarakennetta, minkä tiivistymisen johdosta näkymät esimerkiksi työpaikkojen pa-remman saavutettavuuden kannalta olivat hyvät. (29, s. 101, 118)

Ehdotuksessa kerrotaan Malmin alueen saaneen varauksen asuinalueeksi kaavahank-keen edetessä. Maakuntakaavoituksen yhteydessä on pyritty löytämään kentälle korvaa-vaa paikkaa sekä mahdollisuuksia kentän toimintojen hajauttamiselle (29, s. 119).

Kaupunkisuunnittelun laatimaan ehdotukseen on kirjattu yleiskaavakarttaan sekä mää-räyksiin tehtäviä tarkistuksia käsittelevässä luvussa kirjaus, jossa todetaan, että kartalle merkitään indeksillä Malmin lentokenttäalueelle lisäys. Lisäyksessä ympäristöministe-riön lausunnon perusteella todetaan lentokenttäalueen pysyvän liikennekäytössä, kun-nes kysymykset toimintojen sijoittamisesta on ratkaistu.

Vuoden 2002 Helsingin yleiskaavassa Malmin lentokenttäalue on kuitenkin jätetty pois yleiskaavasta (kuva 2). Yleiskaava 2002 astui voimaan 19.1.2007 muilta osin paitsi Malmin lentokentän alueelta 7.11.2006 korkeimman hallinto-oikeuden antaman päätöksen vuoksi. Korkein hallinto-oikeus kumosi päätöksellään Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksen yleiskaavaa koskien Malmin lentokentän alueelta. KHO:n päätös ei koske niinkään yleiskaavan sisältöä vaan päätöksenteossa ilmennyttä esteellisyyttä. (30)

Kuva 2. Ote Helsingin yleiskaavasta vuodelta 2002 Malmin alueelta (8).

4.3.2 Yleiskaava 2016

Helsingissä on hyväksytty uusi yleiskaava 17.10.2016. Ennen hyväksymistään yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma, yleiskaavoituksen lähtökohdat ja työohjelma ovat olleet nähtävillä julkisesti 22.11.2012–23.1.2013. Vuonna 2014 on valmisteltu ensimmäinen yleiskaavakartan versio selostuksineen. Kaavaluonnos on ollut nähtävillä 7.1.2015–27.2.2015.

Kaavaluonnos tarkennettiin kaavaehdotukseksi saadun palautteen, vaikutusten arviointien ja selvitysten pohjalta, ja ehdotus oli kaupunkisuunnittelulautakunnan hyväksymänä nähtävillä 27.11.2015–29.1.2016. Ehdotusta tarkennettiin tämän jälkeen tarkistetuksi

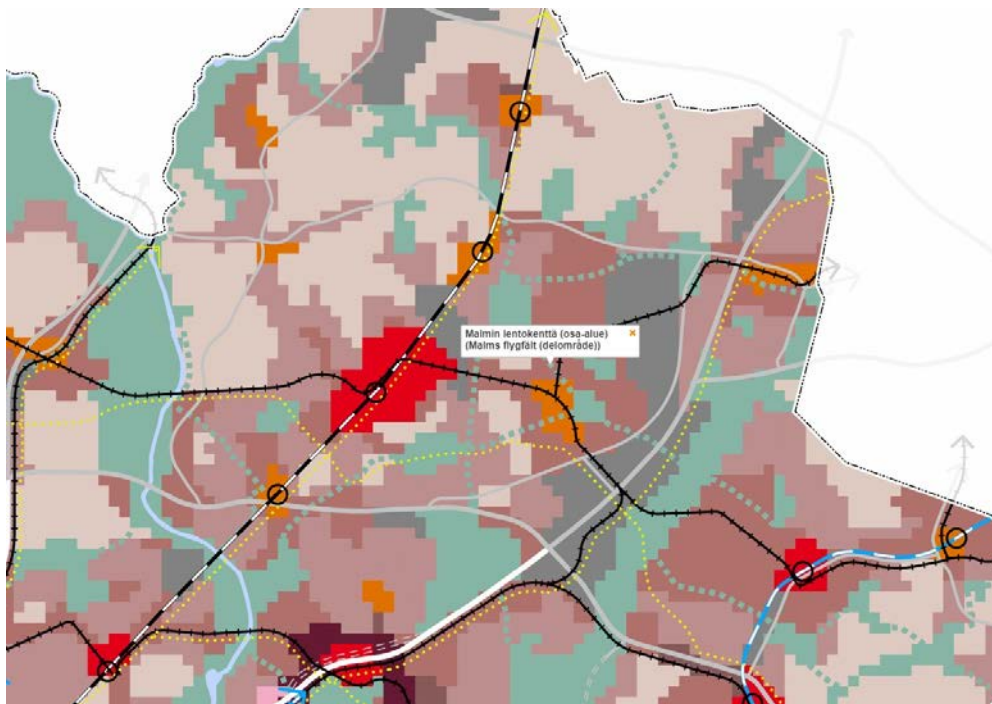
yleiskaavaehdotukseksi, ja kaupunkisuunnittelulautakunta puolsi Helsingin kaupungin-
hallitukselle yleiskaavan hyväksymistä.

Helsingin uudessa yleiskaavassa (kuva 3) Malmin lentokenttäalue on merkitty lähikes-
kusta-alueeksi (C3) (8). Yleiskaavan kaavamääräyksissä lähikeskusta-aluetta kuvataan
seuraavasti:

Keskusta, jota kehitetään toiminnallisesti sekoittuneena kaupan ja julkisten palve-
lujen, toimitilojen, hallinnon, asumisen, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen
sekä kaupunkikulttuurin alueena. Rakennusten maantasokerrokset ja kadulle
avautuvat tilat on keskeisillä paikoilla osoitettava pääsääntöisesti liike- tai muuksi
toimitilaksi. Alue on kävelypainotteinen. Alue erottuu ympäristöstään tehokkaam-
pana ja monipuolisempaan. Lähikeskustan alueelle ei saa sijoittaa seudullisesti
merkittäviä vähittäiskaupan myymälöitä. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta kivijalka-
myymälöistä muodostuvaa kokonaisuutta.

Lähikeskusta-aluetta ympäröi uudessa yleiskaavassa (8) asuntovaltainen alue, jonka ku-
vauksessa kerrotaan:

Aluetta kehitetään pääasiassa asumisen, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen
sekä lähipalvelujen käyttöön. Korttelitehokkuus on pääasiassa 1,0–2,0. Perustel-
lusti korttelikohtainen tehokkuus voi olla tätä suurempikin. Alueen keskeisten ka-
tujen varsilla tulee mahdollistaa liike- ja muuta toimitilaa. Alueen pinta-alasta kes-
kimäärin 60 % tai enemmän on korttelimaata.

Kuva 3. Ote Helsingin uudesta yleiskaavasta Malmin alueelta (8)

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisemassa, 14.6.2016 päivitetystä julkaisussa Helsingin keskeisimmät maankäytön muutosalueet, kerrotaan Malmin kenttäalueen olevan uuden yleiskaavan merkittävin uusi rakennusalue. Alueelle, joka vapautuisi lentokentän käytöstä, rakentuisi urbaani puutarhakaupunginosa, jonka palvelut, asuinmuodot ja esimerkiksi vapaa-ajantoiminnot olisivat julkaisun perusteella monipuolisia. (10, s. 30.)

Vaikka Helsingin kaupunginvaltuusto on hyväksynyt kaavan jo vuoden 2016 puolella, on yleiskaavaa koskien esitetty hallinto-oikeudelle viisikymmentä valitusta (31). Kaupunginhallitus on hyväksynyt vastaavasti 22.5.2017 kokouksessaan lausunnon hallinto-oikeudelle. Lausunnossa kaupunginhallitus esittää, että valitukset tulisi hylätä tai jättää tutkimatta joiltain osin. (32)

4.4 Malmin lentokentän alueen suunnittelu

Malmin lentokentälle ja lähiympäristöön suunnitellaan kaupunginosaa n. 25 000 asukkaalle. Vuonna 2016 kaupunkisuunnittelulautakunta on hyväksynyt tarkistetun kaavarunгон, ja alueen asemakaavoitus jatkuu vuosina 2017–2018. Suunnittelualue on n. 300 hehtaaria, ja Malmin lentokenttäalueen (kuva 4) lisäksi siihen kuuluu myös sellaisia alueita, jotka liittyvät uuden kaupunginosan suunnitteluun.

Kuva 4. Ilmakuva Malmin lentokenttäalueesta ja lähiympäristöstä (9, s. 4)

5 Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta

Kansalaisaloite Lex Malmista, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta julkaistiin 10.8.2016. Noin kuukauden kuluttua kansalaisaloitteen julkaisemisesta, oli kannatusilmoituksia kerätty 38 000. Kannatusilmoitusten kerääminen päätettiin 21.10.2016, sillä tarvittavien viidenkymmentuhannen kannatusilmoituksen määrän ilmoitettiin täytyneen jo lokakuun alkupuolella. (11) Kaiken kaikkiaan vahvistettuja kannatusilmoituksia oli tullut 56 067 kappaletta, joista kansalaisaloite.fi-verkkopalvelun kautta tuli 31 556 kappaletta.

Lakiehdotuksena esitetty kansalaisaloite luovutettiin eduskuntaan eduskunnan puhe mies Marja Lohelalle 8.2.2017.

Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta on lakiehdotuksen muodossa luovutettu eduskunnan perehdyttäväksi helmikuussa 2017. Lakiehdotus käsittää viisi lukua, ja siinä on yhteensä 18 pykälää. (13)

Lakiehdotukseen on sisällytetty yleiset säännökset, määräykset lentokentän käytöstä ja rajoituksista, hyvityksistä, alueen lunastuksista sekä muista säännöksistä.

5.1 1 luku: Yleiset säännökset

5.1.1 1 § Lain tarkoitus

Lex Malmi -lakiehdotuksen mukaan lain tarkoituksena on säilyttää Helsinki-Malmin lentopaikka ilmailukäytössä, kehittää lentopaikan oheistoimintaa ja säilyttää lentopaikan kulttuuriympäristöarvot. Tällä lailla säädetään myös kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien omistussuhteista, siten kuin niillä on yhteys Helsinki-Malmin lentopaikkaan. (13, 1 §.)

Omaisuuksien suojaus peruslauseke esitetään Suomen perustuslain 15 §:ssä: Jokaisen omaisuus on turvattu (2, 15 §).

Helsinki-Malmin lentokentän alue muodostuu useista kiinteistöistä (kuva 5), jotka ovat Helsingin kaupungin omistuksessa (12). Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (41/2006) vp koskien hallituksen esitystä laeiksi maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista ja maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista annetun lain

muuttamisesta todennut, että perustuslain 15 §:n nojalla muodostuva omaisuudensuoja antaa omistajalle vallan hallita sekä käyttää omaisuutta haluamallaan tavalla, minkä lisäksi omistajalla on oikeus määrätä omaisuudestaan (disponointivalta). (14)

Kuitenkin omistajan oikeuksia, esimerkiksi omaisuuden käyttöä koskien, on mahdollista laein rajoittaa. Sellaisten lakien, jotka rajoittavat perusoikeuksia, on kuitenkin täytettävä lailta vaaditut yleiset edellytykset.

Kuva 5. Ote Maanmittauslaitoksen karttapalvelusta. Malmi lentokenttäalueen kiinteistöjen rajat (12)

5.1.2 2 § Soveltamisala

Lakialoitteessa esitetään, että lakia sovelletaan erityislakina Helsinki-Malmin lentopaikkaan, (lentopaikan ydinalue) sellaisena kuin se oli 1.1.2016, lentopaikan viereisiin alueisiin (lentopaikan viereinen alue) sekä lentopaikkaa ympäröiviin alueisiin (lentopaikkaa

ympäröivä alue), joilla toimiminen välittömästi tai välillisesti vaikuttaa lentopaikan käyttöön. Niiltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, noudatetaan mitä muualla lainsäädännössä säädetään.

Kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksessa Helsinki-Malmin lentopaikan tarpeisiin on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977), jäljempänä lunastuslaki, säädetään, jollei tästä laista muuta johdu (13, 2 §).

Suomen perustuslaissa säädetään sen 15 §:n toisessa momentissa, että omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla (2, 15 §). Lunastuslain 1 §:n mukaan, kiinteän omaisuuden sekä erityisten oikeuksien lunastamisessa, mikäli muussa laissa ei toisin ole säädetty, noudatetaan kyseistä lakia (15, 1 §).

Sen 2 §:n mukaisessa määritelmässä todetaan kiinteän omaisuuden tarkoittavan lunastuslaissa omistus- ja siihen verrattavaa oikeutta kiinteistöön taikka muuhun maa- tai vesialueeseen sekä näihin kuuluvaan rakennukseen tai rakennelmaan (15, 2 §).

Lunastusta voidaan käyttää tapauksissa, jolloin yleinen etu sitä edellyttää. Sen käyttö ei ole kuitenkaan mahdollista, mikäli sen tarkoitus voidaan saavuttaa myös muutoin tai, mikäli lunastuksesta koitua haitta yksityiselle edulle on suurempi, kuin yleiselle edulle saatava hyöty.

Lunastusta voi hakea myös yksityisoikeudellinen yhteisö osoittamalla, että yleinen tarve vaatii lunastusta sekä esittää selvityksen siitä, että lunastettava omaisuus tullaan käyttämään aiottuun tarkoitukseen (15, 4 §).

5.1.3 3 § Määritelmät

Aloitteessa on määritelty, että tässä laissa tarkoitetaan

- 1) Helsinki-Malmin lentopaikalla lentopaikkaa, joka kaikkine osa-alueineen sijaitsee Helsingin kaupungin alueella.
- 2) lentopaikan ydinalueilla niitä osa-alueita, joista lentopaikka koostuu ja joilla on toiminnallinen yhteys lentopaikkaan. Toiminnallinen yhteys on olemassa ainakin silloin, kun kyseessä ovat:
 - a) kiito- ja rullaustiet

- b) pelastustiestö ja ne suoja-, esterajoitus- tai muut alueet, joita lentopaikan ylläpito, käyttäminen ja turvavalvonta edellyttävät
- c) alueet, joilla on lentopaikan toiminnan kannalta tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja laitteita.
- 3) lentopaikan viereisillä alueilla alueita, joilla on
 - a) yhteinen raja lentopaikan ydinalueen kanssa ja
 - b) mahdollisuus sijoittaa lentopaikan käyttötarkoitusta palveleva toiminto, joka arvioidaan oleelliseksi lentopaikan toimintojen tai sen kehittymisen kannalta.
- 4) lentopaikkaa ympäröivillä alueilla sellaisia alueita, joiden ei tarvitse olla kiinteässä yhteydessä lentopaikkaan, mutta joilla tapahtuvalla toiminnalla on vaikutusta lentopaikan toimintaan tai kehitykseen. Tällaisia alueita ovat ainakin
 - a) lähestymis- ja liukupolut,
 - b) laskukierrosalueet ja
 - c) odotusalueet.
- 5) kulttuuriympäristöarvoilla lentopaikan kokonaisuutta, sisältäen lentopaikan historiallisten rakennusten ja rakenteiden muodostaman kokonaisuuden sekä lentopaikalla ilmailutoiminnan kautta vaalitun ilmailuperinteen muodostaman aineettoman kulttuuriperinnön ja elävän kulttuuriympäristön arvot. (13, 3 §.)

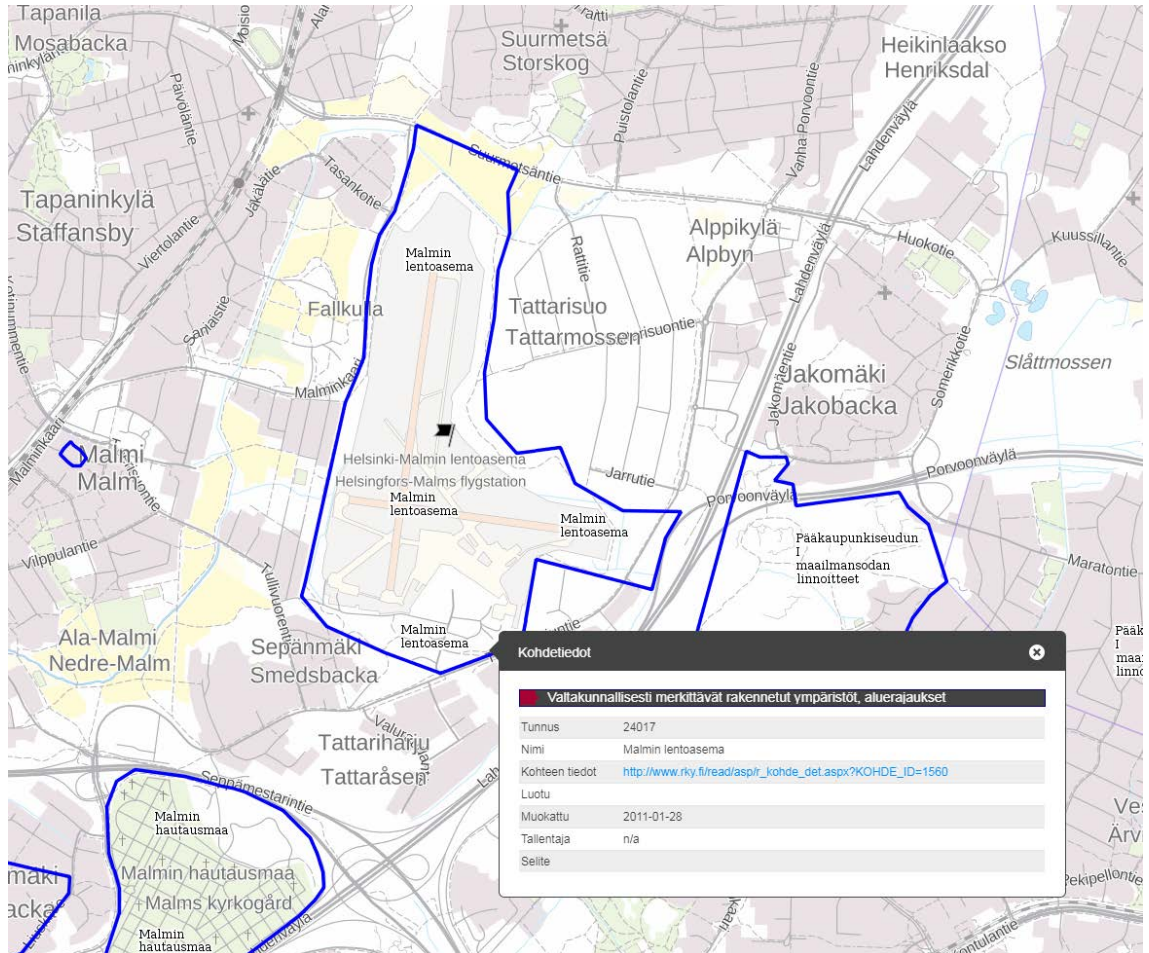
Tämän lain lisäksi Helsinki-Malmin lentopaikkaa koskevista määritelmistä säädetään ilmailu- ja lunastuslaissa (13, 3 §).

Helsinki-Malmin lentokenttä kuuluu Museoviraston laatimaan inventointiin valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (kuva 6). RKY 2009 on otettu käyttöön valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 perustuen maankäyttö- ja rakennuslain valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta. (16)

Maankäyttö- ja rakennuslain yleiseksi tavoitteeksi on määritelty alueiden käyttö ja rakentaminen edistäen muun muassa kulttuurisesti kestäväää kehitystä. 4 §:n mukaan alueiden käytön järjestämiseksi sekä ohjaamiseksi laaditaan yleiskaavoja sekä asemakaavoja, minkä pohjalta osoitetaan niin alueiden käytön pääpiirteet kuin myös osa-alueiden käytön ja rakentamisen järjestäminen. (17, 4 §.)

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on edistää muun muassa rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista. Toisaalta suunnittelun tavoitteet ohjaavat

myös yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön taloudellisuuteen sekä riittävän asuntotuotannon edellytyksien edistämiseen. (17, 5 §.)

Kuva 6. Valtakunnallisesti merkittävän rakennetun ympäristön aluerajaus Malmin lentokentän ympärillä (43)

5.2 2 luku: Lentopaikan käyttö ja rajoitukset

5.2.1 4 § Alueen käyttötarkoituksen säilyttäminen

Lakiehdotuksen mukaan Helsinki-Malmin lentopaikka säilytetään kokonaisuutena, joka mahdollistaa kaupallisen ja ei-kaupallisen siviili-ilmailun. Aluetta on myös mahdollista käyttää valtion ilmailuun sekä sotilasilmailuun. (13, 4 §.)

Perustuslain 15 § määrittelee, kuten edellä todettu, omistajalla olevan valta hallita sekä käyttää omaisuuttaan haluamallaan tavalla. Helsingin kaupungilla on maanomistajana ja kunnallisen itsehallinnon nojalla perustuslain mukaisesti oikeus sekä maankäyttö- ja rakennuslain ohjaamana velvollisuus huolehtia maankäytön tavoitteiden toteutumisesta. Maankäyttö- ja rakennuslain 36 §:n mukaisesti kunnan tulee huolehtia yleiskaavan laatimisesta ja sen pitämisestä ajan tasalla (17, 36 §). Tavoitteiden toteutumista ohjaa myös maankäyttö- ja rakennuslain 51 §, joka edellyttää, että asemakaava on laadittava ja pidettävä ajan tasalla sitä mukaa kuin kunnan kehitys tai maankäytön ohjaustarve sitä edellyttää (17, 51 §).

5.2.2 5 § Vaarantavan toimenpiteen kieltö

Aloitteen 5 §:n mukaan esitetään, että lentopaikan ydinalueella, sen viereisillä alueilla tai lentopaikkaa ympäröivillä alueilla on kielletty sellaiset toimenpiteet, jotka vaarantavat alueen käytön lentopaikkana tai heikentävät toiminnan edellytyksiä (13, 5 §).

Ilmailulaissa säädetään, että lentopaikan pitäjän on vastattava lentopaikan olevan ilmoitettuna palveluaikoina määräysten mukainen, minkä lisäksi lentopaikan pitäjän on kiellettävä lentopaikan, rakennuksen tai rakennelman käyttö tai rajoitettava sitä sekä palveluaikana että muuna aikana, mikäli esimerkiksi ilmailumääräyksissä vaadittu lentopaikan varustus ei ole kunnossa tai lentopaikalla järjestetään tilaisuus tai tapahtuma, joka rajoittaa tai estää lentotoiminnan, tai jokin muu näihin rinnastettava painava syy sitä edellyttää (44, 94 §).

5.2.3 6 § Alueen kulttuuriympäristöarvojen säilyttäminen

Lakiehdotuksen mukaan Helsinki-Malmin lentopaikan käyttötarkoituksen muuttaminen siten, että alueen kulttuuriympäristöarvot kokonaisuutena olennaisesti heikentyisivät, on kielletty (13, 6 §).

Malmin lentoasema kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merkkiteoksista 1920-luvun lopulta 1970-luvulle (45). Museoviraston kuvaus kertoo kenttäkokonaisuuteen kuuluvan terminaalirakennuksen lisäksi niin lentokonehalli kuin kiitoradatkin.

Museovirasto on antanut 25.9.2017 lausunnon ELY-virastolle, joka on pyytänyt lausuntoa Malmin lentoaseman ystävät ry:n esityksestä (18). Esityksen mukaan Uudenmaan ELY-keskuksen tulisi ryhtyä Malmin lentoaseman säilyttämiseksi toimenpiteisiin lain rakennusperinnön suojelemisesta (4.6.2010/498) nojalla.

Lausunnossaan Museovirasto kertoo Malmin lentokentän sisältyneen Museoviraston ja ympäristöministeriön 1993 julkaisemaan, valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin sisällyttämään selvitykseen ”Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt”. (18)

Museovirasto huomauttaa lausunnossaan, että alueen voimassa olevissa maakunta- sekä yleiskaavoissa Malmin lentokentän alueen olevan rakentamiselle osoitettua, mikäli lentokentän toiminta ilmailukäytössä lakkaisi. Lentoasemalla on lausuntoa tehtäessä ollut voimassa yleiskaava 1992, vaikka muualla Helsingissä on ollut voimassa 2002 tehty yleiskaava.

Lain rakennusperinnön suojelemisesta tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä (19, 1 §). Museoviraston antamassa lausunnossa Malmin lentoaseman kohdalla täyttyvät kaikki määritelmät, joita laissa rakennusperinnön suojelemisesta 2 §:n mukaisesti kuvataan. Museovirasto katsoo, ettei uusi yleiskaava ja vireillä olevan asemakaavoitus ottaisi riittävästi huomioon kohteen kulttuuriympäristön kannalta erityisiä piirteitä. (18, s. 5.)

Laki rakennusperinnön suojelemisesta mahdollistaa rakennusten, rakennelmien, rakennusryhmien tai tarkennettujen alueiden suojelun, joilla on merkitystä rakennushistorian rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennusten käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta (19, 3 §). Muun muassa näihin perusteisiin nojaten Museovirasto on lausunnossaan esittänyt, että se puoltaa lentoaseman suojelua lain rakennusperinnön suojelemisesta mukaisesti.

5.2.4 7 § Muutokset alueella

Ehdotuksen mukaan lentopaikka-aluetta ei saa muuttaa siten, että edellytykset käyttää aluetta edellä 4 §:ssä lueteltuihin tarkoituksiin heikentyvät.

Muutoksissa on otettava huomioon olemassa olevat kulttuuriympäristöarvot niin, että ne säilyvät mahdollisimman alkuperäisinä ja palvelevat alueen käyttötarkoitusta. Muutoksia koskevista suunnitelmista on pyydetty museoviraston lausunto. (13, 7 §.)

Ilmailulain 85 § säädetään, että jollei kyseisestä luvusta muuta johdu, on lentopaikan ja muun ilmailua palvelevan alueen rakentamisessa ja muuttamisessa noudatettava, mitä kaavoituksesta, ympäristöluvasta, ympäristövaikutusten arvioinnista, rakentamisesta sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta säädetään. (44, 85 §)

5.2.5 8 § Alueen ilmatila

Lakiehdotuksen kahdeksannessa pykälässä esitetään, että Helsinki-Malmin lentopaikan ilmatilan järjestämisestä annetaan viranomais määräykset, joilla varmistetaan alueen käyttäminen lentopaikkana (13, 8 §).

5.3 3 luku: Rajoitus ja hyvitys

5.3.1 9 § Oikeus rajoitusten asettamiselle

Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvostolla tai asianomaisella viranomaisella on oikeus asettaa pysyviä tai määräaikaista rajoituksia (rajoitus Helsinki-Malmin lentopaikka-asiassa) lentopaikan ydin-, viereisille tai ympäröiville alueille, mikäli niillä tapahtuvasta toiminnasta on vähäistä suurempaa haittaa lentopaikan toiminnalle tai sen kehittämiseksi.

Rajoitus on asetettava alhaisimmalle mahdollisimmalle tasolle, jolla riittävä vaikutus saadaan aikaiseksi (13, 9 §).

Suomen lainsäädännössä on määritelty useita eri lakeja, joiden pohjalta on oikeus rajoittaa alueiden käyttöä. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla rajoituksia voidaan asettaa esimerkiksi rakentamisrajoituksin, joita asetetaan esimerkiksi maakuntakaavassa tai yleiskaava- ja asemakaavatasolla asetettavassa rakennuskiellossa. (17, 33 §, 38 §, 53 §.)

Lisäksi esimerkiksi laissa rakennusperinnön suojelemisesta on määritelty, että ELY-keskuksella on mahdollisuus asettaa vaarantamiskiello rakennuksille, joilla on kulttuurihistoriallista merkitystä, ja ELY-keskus voi myös vaatia, että rakennuksen omistajan tai haltijan on ryhdyttävä suojaamistoimenpiteisiin (19, 6 §).

Lainmukainen vaarantamiskielto on annettavissa, kun rakennuksen suojelua koskeva asia on vireillä. Mikäli vaarantamiskielto annetaan, ja siitä aiheutuu omistajalle tai haltijalle haittaa taikka merkityksellistä vahinkoa, on omistajalla oikeus täyteen korvaukseen. Tällöin valtiota edustaa korvausasiassa ympäristöministeriö. (19, 6 §.)

Maksettavan korvauksen määrästä on pyrittävä sopimaan ympäristöministeriön ja korvaukseen oikeutetun kanssa, ja mikäli sopimusta korvausten määrästä ei synny, voidaan Maanmittauslaitokselta hakea toimitusta korvauksen määräämiseksi. Kuitenkin, ellei laista muuta johdu, sovelletaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamislakia. Kuitenkaan valtion korvausvelvollisuus ei koske kunnan omistamia suojeltavia rakennuksia. (19, 13 §.)

Voidaan kuitenkin todeta, että vaikka lunastuksesta puhuttaessa keskustellaan usein omaisuuden ottamisesta pois ja sen siirtämisestä toiselle, myös pitkälle asetettujen käyttöoikeuksien rajoitusten voidaan joissain tilanteissa katsoa olevan verrattavissa omaisuuden pois ottamiseen.

5.3.2 10 § Hyvitys

Lakiehdotuksen mukaan Helsinki-Malmin lentopaikalla kiinteää omaisuutta omistava tai erityisten oikeuksien haltija on oikeutettu saamaan hyvityksen omistusoikeutensa tai hallintaoikeutensa rajoittamisesta, kun oikeuden rajoittaminen tapahtuu tämän lain nojalla.

Korvausta määritettäessä on otettava huomioon rajoituksen tosiasiallinen luonne ja vaikutus omaisuuden tai erityisen oikeuden käyttämiseen. Hyvityksestä ja sen suuruudesta on ensisijaisesti pyrittävä sopimaan.

Mikäli Helsinki-Malmin lentopaikkaan kohdistuvia rajoituksia annetaan muun lain nojalla, noudatetaan, mitä kyseisessä laissa säädetään. (13, 10 §.)

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta ohjaa lunastusta, ja kyseistä lakia on noudatettava kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksessa, ellei muussa laissa ole toisin säädetty (15, 1 §).

Lunastuslain 3 §:n mukaan lunastamalla voidaan myös rajoittaa pysyvästi tai määräajaksi oikeutta käyttää tai vallita kiinteää omaisuutta taikka erityistä oikeutta (15, 3 §).

Maanmittauslaitos on julkaissut Toimitusmenettelyn käsikirjan, joka antaa menettelysuosituksia kiinteistötoimitusten tekemiseksi. Toimitusmenettelyn käsikirja ei lain mukaan ole velvoittavuudeltaan määräys, ainoastaan suositus. (20)

Toimitusmenettelyn käsikirjan 14. osassa, joka käsittelee lunastus- ja korvaustoimituksia, todetaan, että lunastustoimitusta on mahdollista käyttää myös korvausten määräämiseen silloin, kun lunastusta ei toimeenpanna. Tällöin toimituksessa käsitellään pelkästään korvauskysymykset, jotka liittyvät jonkin muun viranomaisen päätöksestä syntyneeseen korvausvelvollisuuteen. Kyseistä toimitusta kutsutaan korvaustoimitukseksi. (21, s. 4.)

Oikeus korvaustoimitukseen syntyy, kun on tarkoitus korvata aiemmin syntynyt haitta, vahinko tai menetetyistä omaisuudesta tai oikeudesta syntynyt menetys. Toimitusta käytetään silloin, kun korvauksista ei päästä muuten sopimukseen. Korvaustoimitusta voi hakea niin vahingon, haitan tai menetyksen kärsijä, kuin myös vahingon aiheuttaja. (21, s. 5, 14.)

Korvaustoimituksiin määrätään korvaukset pitkälti samoin kuin mikäli olisi käytetty lunastustoimitusta. Toimituskorvauksen korvauskynnyksen ylittyminen harkitaan toimituksessa. Kun toimituksen edellytyksiä harkitaan, otetaan huomioon maanomistajan koko alueella omistama omaisuus, johon haittaa tulee verrata. Korvauskynnys voi olla esimerkiksi merkityksetön haitta, vähäinen tai tavanomainen haitta, vähäistä suurempi haitta tai korkeimman korvauskynnyksen mukainen huomattava haitta. (21, s. 28.)

Lunastuslaissa, tai esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaissa, ei ole käytössä termiä hyvitys, kun käsitellään mahdollisesta haitasta tai muusta johtuvaa korvausta. Lunastustoimituksessa korvaukset jaetaan kolmeen osaan: kohteen-, haitan- ja vahingonkorvaukseen, joiden perusteet on esitettävä ja perusteltava. Myös korvaustoimituksessa korvaukset korvattavan haitan ja vahingon korvaamisen yhteydessä määrätään tilanteen mukaan korvauslajeittain. (21, s. 25, 29.)

5.4 4 luku: Lunastus

5.4.1 11 § Lunastuksen tarkoitus

Lakiehdotuksen mukaan omaisuuden lunastuksen katsotaan tapahtuvan Helsinki-Malmin lentopaikan kehittämistä koskevaan tarkoitukseen, kun lunastettava omaisuus toimii tai sen tarkoitus on toimia osana toiminnallista lentopaikkakokonaisuutta. Lunastus tapahtuu yleisen edun perusteella. (13, 11 §.)

Suomen perustuslain 15 §:ssä, joka määrittelee myös perustuslaillista omaisuuden suojaa, todetaan että omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla (2, 15 §).

Lunastuslain (29.7.1977/603) mukaan, mikäli lunastus edellyttää lunastuslupaa, on sitä haettava valtioneuvostolta, joka antaa lunastusluvan hakemuksen perusteella yleisistunnossaan. Lunastus voidaan tehdä, kun yleinen tarve sitä edellyttää. (15, 4 §.) On myös tilanteita, jolloin lunastuslupaa ei tarvita. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi hyväksytystä asemakaavasta, jolloin yleisen tarpeen asettama edellytys on harkittu jo suunnitelman hyväksynnän yhteydessä. (21, s. 5)

Kuitenkin lunastuksen yksi edellytyksistä on, että sen tarkoitus ei ole saavutettavissa muulla tavalla tai mikäli yksityiselle edulle koitua haitta on suurempi kuin [lunastuksesta] yleiselle edulle saatava hyöty (15, 4 §).

Tämän tutkielman luvussa, joka käsittelee oikeuksia korvauksiin, kuvataan korvaustoimitusta, jonka merkittävin ero lunastustoimitukseen on lunastuksen toimeenpanon osalta. Lunastustoimituksessa ei tehdä eroa sille, tullaanko toimituksessa lunastamaan maa-alueen omistusoikeus, käyttöoikeus vai onko kyseessä pelkkä käytön rajoitus.

Lunastusmenettely eroaa korvaustoimituksesta siltä osin, että lunastuspäätöksen tultua lainvoimaiseksi ja korvaukset on täysimääräisesti ja asianmukaisesti suoritettu, on lunastustoimituksen tehneen toimitusinsinöörin toimitettava viipymättä toimituksen asiakirjat ja kartat kiinteistörekisterin ylläpitäjälle. Kiinteistörekisteriin on kiinteistörekisterin ylläpitäjän kirjattava tarpeelliset merkinnät. (15, 53 §.)

Kiinteistörekisterilaissa määritellään kiinteistörekisteriin merkittäviksi kiinteistöiksi esimerkiksi tilat, tontit sekä myös lunastuksen perusteella erotetut alueet, eli lunastusyksiköt (22, 2 §).

5.4.2 12 § Valtion lunastusoikeus

Lakiehdotuksen mukaan säädetään, että valtiolla on tämän lain nojalla lunastusoikeus Helsinki-Malmin lentopaikan ydinalueisiin.

Valtiolla on lunastusoikeus myös lentopaikan viereisiin alueisiin, mikäli se saattaa todennäköiseksi, että näiden alueiden merkitys on olennainen lentopaikan toiminnalle ja että lunastus on tarpeen tämän toiminnan turvaamiseksi.

Lunastusoikeutta ei ole, jos yleinen etu on saavutettavissa sopimalla, rajoituksella tai muulla tavalla. (13, 12 §.)

Edellä todetusti, lunastusoikeuden edellytykset on määritelty laissa kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta. Kyseiseen lakiin on myös määritelty 1 §:n mukaisesti, että lakia sovelletaan, mikäli muussa laissa ei ole säädetty toisin. Esimerkkejä muista laeista, joissa säädetään lunastusmenettelystä, ovat esimerkiksi luonnonsuojelulaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki.

Näistä edellisessä säädetään valtioneuvostolla olevan oikeus kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamiseksi. Tällöinkin kuitenkin lunastus käsitellään siinä järjestyksessä, kuten säädetään lunastuslaissa. (23, 52 §.)

Maankäyttö- ja rakennuslaissa on määritelty 13. luvussa maan lunastamisesta. Määrittelyjen lisäksi 103 §:ssä todetaan, että mikäli maankäyttö- ja rakennuslaissa ei toisin ole säädetty, tai johtuen muusta seikasta, toimeenpantaessa maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävää lunastusta, noudatetaan lunastuslakia. (17, 103 §.)

5.4.3 13 § Toimenpiteiden väliaikainen kieltäminen

Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto voi väliaikaisesti kieltää enintään yhdeksi vuodeksi omaisuuden sellaisen käyttämisen, joka saattaa vaarantaa lunastuksen tarkoituksen.

Valtioneuvoston päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Jos lunastus myöhemmin raukeaa, on omistajalla ja haltijalla oikeus saada korvaus siitä vahingosta ja haitasta, joka hänelle kiellon johdosta on aiheutunut.

Väliaikaiseen kieltoon voidaan sisällyttää kielto käyttää omaisuutta tavalla, joka saattaa vaarantaa lunastuksen tarkoituksen. Kielto on voimassa siitä päivästä, jolloin päätös lunastusluvasta on annettu tiedoksi omistajalle tai haltijalle, siihen saakka, kunnes lunastus on päättynyt tai rauennut. Jos lunastus raukeaa, on kiellosta aiheutunut vahinko ja haitta korvattava siten kuin 1. momentissa säädetään.

Jollei tässä pykälässä tarkoitettu korvauksesta sovita, siitä päätetään lunastustoimituksessa, johon sovelletaan, jollei toimitus muutoin ole vireillä, mitä lunastuslain 97 §:ssä säädetään. (13, 13 §.)

Edellä todetusti, voidaan myös pitkälle asetettuja rajoituksia pitää joissain tilanteissa verrannollisena omaisuuden pois ottamiseen, eli lunastukseen. Tästä johtuen olisi mahdolliset korvaukset määritettävissä lunastuslain mukaisesti, riippumatta siitä, toimeenpannaanko lopulta varsinainen lunastus.

5.4.4 14 § Lunastuskorvaus

Lakiehdotuksen mukaan lunastettavasta omaisuudesta on määrättävä omaisuuden korkeimman käyvän hinnan mukainen täysi korvaus. Korvausten määräämisessä noudetaan muuten lunastuslain mukaisia korvauserusteita.

Jos lunastuslupa sisältyy 3 §:n 2. momentin mukainen toimenpidekielto, lunastuskorvaukselle on määrättävä maksettavaksi lunastuslain 95 §:n mukainen korko lunastusluvan tiedoksisaantipäivästä. Jos ennen lunastuslupaa on annettu 3 §:n 1. momentin mukainen kielto, korko on määrättävä maksettavaksi kiellopäättökseen tiedoksisaantipäivästä.

Lunastettavasta omaisuudesta maksettava korvaus voidaan suorittaa myös maa-alueiden vaihdolla (13, 14 §).

Maa-alueiden vaihto tehdään Maanmittauslaitoksen toimituksena, ja sen perimmäinen tarkoitus on parantaa kiinteistöjaotusta tai tilussijoitusta sekä sillä esimerkiksi tehostetaan maankäyttöä. Tilusvaihtoa suoritettaessa tekevät kiinteistöjen omistajat sopimuksen kyseessä olevien maa-alueiden vaihdosta. (25, 2 §.) Tilusvaihdossa tulisi alueiden olla samanarvoisia, mutta vähäiset erot ovat korvattavissa myös rahallisesti (28).

Pääasiassa tilusvaihto tehdään vapaaehtoiselta pohjalta, jolloin se pohjautuu kiinteistön omistajien keskinäiseen sopimukseen, mutta tilusvaihtoa voidaan käyttää lunastamisen sijasta, jolloin se korvaa kiinteistönmuodostamislain 64 §:n mukaisesti lunastuksen.

Kiinteistönmuodostamislain 64 §:ssä säädetään, että mikäli tilusvaihdolla on mahdollista korjata tai muodostaa esimerkiksi asemakaavaan soveltuva tontti, voidaan KML:n 60–62 §:ssä tarkoitetun alueen lunastamisen sijaan tehdä tilusvaihto (27, 64 §)

60–62 §:n mukaisia alueita ovat esimerkiksi vesijättö, yhteinen alue, tontinosa tai rakennuspaikan osa (25, s. 2).

Jotta tilusvaihto voidaan suorittaa lunastamisen sijasta, on sen kuitenkin edellä kuvatun lisäksi täytettävä muitakin edellytyksiä: toimitus ei saa aiheuttaa haittaa kiinteistötietojärjestelmän selvyydelle, eikä se saa vaikeuttaa asemakaavaan sopivien kiinteistöjen muodostamista (25, s. 5).

Mikäli vaihdettavien alueiden arvojen erot ovat kovin suuret, on maa-alueiden vaihto mahdollista tehdä myös vaihtokirjalla. Maakaaren 4. luvun 1 §:ssä säädetään, että kiinteistöjen vaihtoa koskee maakaaren 2. ja 3. luvun säädökset.

Vaihtokirjassa molemmat luovutukset lisätään samaan asiakirjaan, jossa on yksilöity luovutettavat kiinteistöt, sen määräalat taikka määräosat. Vaihtokirjassa on tultava esiin, että kyseessä on vaihto. Vaihtokirja on sitova vain, jos vaihtokirjaan on merkitty vaihdettavien kohteiden tiedot, vaihtajien tiedot sekä vastike. (49, s. 16.) Vaihdossa saadulle kiinteistölle on haettava lainhuuto, minkä lisäksi, mikäli vaihdetaan määräaloja, on tehtävä lohkomistoimitus (27, 20 §).

Lunastuslain 95 §:ssä on säädetty maksamatta olevalle lunastuskorvaukselle korko, joka lasketaan päivästä, jolloin hakijalle on tullut oikeus lunastettavan alueen haltuun otta-

miseksi (15, 95 §). Lisäksi 95 §:ssä säädetään, että mikäli korko ei vastaa hallinnan menetyksen vuoksi aiheutunutta haittaa tai vahinkoa, määrätään lunastustoimituksessa erotus korvattavaksi haltuun otetun omaisuuden omistajan niin vaatiessa.

5.4.5 15 § Korvauksen suorittaminen

Lakiehdotuksen mukaan korvauksen suorittamisessa sovelletaan, mitä lunastuslaissa säädetään. Tarkemmista menettelyistä korvauksen suorittamiseen säädetään valtioneuvoston asetuksella. (13, 15 §.)

Lunastuslaissa säädetään korvauksen suorittamisesta. 52 §:n mukaan on lunastuksen kertakaikkinen korvaus suoritettava kolmen kuukauden kuluessa lunastuspäätöksen antamisesta. Korvaus on maksettava suoraan korvauksensaajalle taikka hänen määräämänsä rahalaitokseen, tai vaihtoehtoisesti kiinteistön sijaintipaikan aluehallintovirastoon, mikäli korvaus on määrätty talletettavaksi. Suoritetusta korvauksesta on välittömästi ilmoitettava Maanmittauslaitokselle sekä suorituksesta on tehtävä selvitys. (15, 52 §)

5.5 5 luku: Muut säännökset

5.5.1 16 § Lain tarkoituksen turvaaminen

Lakiehdotuksen mukaan ennen lain voimaantuloa ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka vaarantavat tämän lain tarkoituksen.

Tämän lain noudattamista valvova viranomainen voi pyytää poliisilta virka-apua lain 5 §:n vastaisten toimien keskeyttämiseksi sekä määrätä alueen palautettavaksi sellaiseksi kuin se oli ennen 5 §:n vastaisten toimien aloittamista.

Valvova viranomainen voi tehostaa 2 momentissa tarkoitettua määräystä asettamalla uhkasakon tai teettämisuhan (13, 16 §).

5.5.2 17 § Tarkentavat säätely [sic]

Lakiehdotuksessa esitetään, että tarkemmat määräykset tämän lain menettelyistä ja täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella (13, 17 §).

Perustuslain 80 §:n mukaan asetuksia voivat antaa tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Yleiset säännökset asetusten ja muiden oikeussääntöjen julkaisemisesta ja voimaantulosta annetaan lailla. (2, 80 §.)

5.5.3 18 § Voimaantulo

Lakiehdotuksen mukaan tämä laki tulee voimaan x.x.201x.

Lain 16 §:ää sovelletaan kuitenkin jo heti lain hyväksymisen jälkeen. (13, 18 §.)

Suomen perustuslain 79 § mukaan, laista on käytävä ilmi, koska se tulee voimaan. Joissain erityisissä tapauksissa voidaan säätää laissa, että sen voimaantuloajankohdasta säädetään asetuksella. (2, 79 §.)

6 Lex Malmin käsittely

Lex Malmi -kansalaisaloite luovutettiin eduskuntaan eduskunnan puhemiehelle helmikuussa 2017, lakialoite oli kerännyt yhteensä 56 067 kannatusilmoitusta.

Lex Malmi on kerännyt käsittelynsä aikana yhteensä 15 asiantuntijalausuntoa eri tahoilta. Lausunnon on antanut muun muassa liikenne- ja viestintäviraston yksikön johtaja, liikenneneuvos Risto Murto, ja oikeusministeriön erityisasiantuntija Anu Mutanen. Myös aloitteen tekijän edustaja Kim Korkkula on antanut useita asiantuntijalausuntoja lakialoitetta koskien. (33)

6.1 Asiantuntijalausunnoissa esiintyneitä näkökulmia

Emeritusprofessori Juha Karhu Lapin yliopistosta on antanut 7.9.2018 päivätyn lausunnon koskien lakialoitetta. Hän on arviossaan käyttänyt kansalaisaloitemyönteistä näkökulmaa, mitä käyttäen Karhu on voinut tarkastella lakialoitteen mahdollisuuksia jatkokäsittelyyn siitä riippumatta, esiintyykö aloitteessa perustuslaillisia ongelmia. (34, s. 1.)

Lausunnossaan Karhu on katsonut arvionsa lakiehdotuksessa poikkeavan aloitteentekijöiden kanssa. Lailla säättäminen lentopaikan säilyttämiseksi on Karhun lausunnon mukaan kunnallisen itsehallinnon kanssa ristiriidassa, eikä Karhun mielestä Lex Malmin säättäminen erityislakina ole välttämätön lentopaikan ylikunnallisen merkityksen kannalta rakennettuna kulttuuriympäristönä. Asiantuntijalausunnon oikeudellisissa lähtökohdissa emeritusprofessori Karhu nostaa esiin keskeiseksi seikaksi sen, olisiko juuri erityislaki välttämätön tapa saavuttaa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, joista määrätään maankäyttö- ja rakennuslaissa rakennettujen kulttuuriympäristöjen suojelun osalta. (34, s. 5.)

Lisäksi yhteenvedossaan Karhu ilmaisee pitävänsä ongelmallisina Lex Malmin kaltaisen erityislain seurauksena ilmeneviä korvauskysymyksiä nimenomaan omaisuudensuojan kannalta tarkasteltuna. Karhun mukaan tämän kaltainen linjaus lailla säättämiseksi alueiden käytöstä ilman siihen erityisesti valtuuttavaa säännöstä edellyttäisi perustuslainsäätämisyjärjestystä. (34, s. 5.)

Oikeusministeriön erityisasiantuntija Anu Mutanen on 6.9.2017 perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa todennut, että mikäli Lex Malmi tulisi voimaan, olisi sillä merkitystä muun muassa omaisuuden suojan ja kunnallisen itsehallinnon kannalta. Mutasen näkemyksen mukaan keskeiseksi seikaksi muodostuu se, ettei omaisuuden perussuoja kohdistu suoraan kuntiin, vaan sitä koskee ennemmin perustuslain 121. pykälä. (35, s. 2.) Perustuslain 121 pykälässä säädetään, että Suomi jakautuu kuntiin, ja niiden hallinnon on perustuttava asukkaiden itsehallintoon. Lisäksi kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. (2, 121 §.)

Lisäksi Mutanen tulkitsee, ettei lakiehdotuksessa ole huomioitu perusteluiden osalta sen vaikutuksia luonnollisiin henkilöihin, eikä myöskään siihen liittyen tarvittavilta osin suhdetta lakialoitteen perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin. Mutanen myös huomauttaa, ettei lakiehdotuksessa ole sen säätämisyjärjestysperusteluissa tehty yksityiskohtaista arviota lakiehdotuksen suhteesta kunnalliseen itsehallintoon, kuten siitä perustuslain 121 §:ssä säädetään.

Eduskunnalla on velvoite ottaa kansalaisaloite käsittelyyn, mikäli se täyttää perustuslain ja kansalaisaloitelain mukaiset edellytykset, mutta lausunnossaan Mutanen huomauttaa, ettei lakiehdotus täyttäisi perustuslain edellyttämiä vaatimuksia. Kunnallista itsehallintoa koskevien seikkojen lisäksi on Mutasen lausunnossa viitattu perustuslain 3 §:n ja 15 §:n kanssa ilmeneviin tulkinnanvaraisuuksiin ja ongelmiin, ja näiden seikkojen perusteella erityisasiantuntija Mutanen katsoo, ettei lakiehdotusta voitaisi käsitellä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, kuten lakialoitteessa oli esitetty. (35, s. 4.)

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunnon on 4.9.2017 antanut osastopäällikkö, ylijohdaja Mikael Nyberg. Nybergin viittaa asiantuntijalausunnossaan pitkälti Malmin lentokentän nykytilanteeseen ja tulevaisuuden näkymiin. Lausunnossaan Nyberg huomauttaa, että mikäli lentokentän toiminta jatkuisi nykyisenlaisena, ei lakiehdotuksessa ole esitetty, mikä taho ottaisi lentokentän vaatiman ylläpidon, koska Finavialla ei ole vuoden 2016 jälkeen ollut velvoitetta lentoaseman ylläpitämiseksi eikä näin ollen myöskään edellytyksiä jatkossa lentoasemaliiketoiminnan jatkamiseksi Malmin lentokentällä. (36, s. 1.)

Nyberg myös huomauttaa, että omistajalle tulisi maksaa täysi korvaus pakkolunastuksen johdosta, mutta mikäli kaupunki menettäisi asuinrakentamiseen tarkoitettun tonttimaan, ei lakiehdotuksen perusteella olisi mahdollista arvioida kohtuullista korvaussummaa (36, s. 2).

Helsingin yliopiston hallinto-oikeuden professori Olli Mäenpää on myös antanut lausuntonsa Lex Malmia koskien. Lausunnossaan Mäenpää viittaa jo aiemmissa lausunnoissa esitettyihin perustuslain 121 §:n mukaisiin säädöksiin koskien kunnallista ja muuta alueellista itsehallintoa. Professori Mäenpään mukaan aloitteella olisi vaikutusta rajoittaen Helsingin kaupungin kaavoitusvaltaa Malmin lentokentän ja lähiympäristön osalta, minkä hän katsoo olevan konkreettista puuttumista kunnan päätösvallan käyttöön yksittäistapauksessa. (37, s. 2.)

Mäenpää myös viittaa Suomen perustuslain 21 §:ssä säädettyyn perusoikeuksien turvaamiseen, jossa säädetään:

Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Lausunnossaan Mäenpää huomauttaa, että mikäli Malmin lentokenttää koskeva kaavapäätös korvataan säädettävällä lailla, jäävät hyvän hallinnon takeet merkityksettömiksi, sillä maankäytön suunnittelua koskevan päätösvallan käyttö voi merkittäväällä tavalla vaikuttaa monien tahojen etuihin, velvollisuuksiin ja oikeuksiin, sillä kaava-asioiden kannalta nämä seikat on käsiteltävä ja valmisteltava asianmukaisesti. (37, s. 5.)

Mäenpää katsoo lakiehdotuksen kohdistuvan kaupungin päätösvaltaan kuuluvan asian ratkaisuun, sillä hän tulkitsee perustelujen mukaan aloitteen tarkoituksena olevan Helsingin kaupungissa valmisteilla olevan kaavapäätöksen tekemisen estäminen. Näin ollen Mäenpään mukaan kansalaisaloite ei sisältäisi perustuslain 53 §:ssä tarkoitettua aloitetta lainsäädäntöasiassa. (37, s. 5.)

Turun yliopiston oikeustieteen professori Juha Lavapuro on antanut 7.9.2017 oman lausuntonsa koskien lakialoitetta. Hänen näkemyksensä mukaan perustuslain kannalta kyseessä olevan lakiehdotuksen tavoitteet liittyvät vastuuseen kulttuuriperinnöstä, josta säädetään Suomen perustuslain 20 §:ssä. (38, s. 1.)

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Lavapuron lausunnossa pyritään kuitenkin ensisijaisesti arvioimaan käsillä olevan tilanteen valtiosääntöoikeudellista merkitystä. Koska lakialoitteessa ehdotetaan erityislakia, joka kuuluu kunnallisen hallinnon alaan, on se merkityksellinen niin kunnallisen itsehallinnon kuin perustuslain 3 §:n kannalta, jossa säädetään valtiollisten tehtävien jaosta ja parlamentarismista. Tämän lisäksi lausunnossa pohditaan muun muassa perustuslain asettamia rajoituksia kansalaisaloitteen käsittelylle. (38, s. 2.)

Lausunnossaan Lavapuro pitää aloitetta ongelmallisena valtiosääntöoikeudellisesti perustuslain 3 §:n ja 121 §:n kannalta, minkä lisäksi hän huomauttaa, että yhdenvertaisuusvaatimuksen kannalta yksittäistapaukselliset lait ovat ongelmallisia. Tätä näkemystä hän perustelee yleisten ja abstraktien lakien perusidealla, jonka pohjalta samat lait koskevat kaikkia. (38, s. 2.)

Lavapuro esittää näkemyksensä myös siitä, että mikäli tehtäisiin muutoksia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin yleisiin säännöksiin tai esimerkiksi kulttuuriperintöä koskevaan yleiseen lainsäädäntöön, ei vallanjakoperiaatteeseen liittyvää ongelmaa enää ilmenisi, jos edellä mainitut muutokset mahdollistaisivat yksiselitteisesti Malmin lentokentän säilyttämisen ilmailukäytössä (38, s. 4).

Helsingin yliopiston emeritusprofessori Mikael Hidén on antanut oman lausuntonsa 4.10.2017 koskien Lex Malmi -aloitetta. Hidén rajaa lausuntonsa koskien vain aloitteen pääkysymykseksi tulkitsemaansa lakiehdotuksen perustuslaillista suhdetta. (39, s. 1.)

Hidénin näkemyksen mukaan lakiehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa omaisuuden omistusoikeuden tai omaisuutta koskevien rajoitusten lunastamisessa, sillä kunnat eivät ole Hidénin lausunnon mukaan perustuslaissa esitetyn omaisuudensuojasäännöksen piirissä. Tämän lisäksi Hidén huomauttaa lausunnossaan, että lakiehdotus ei vaaranna Helsingin mahdollisuuksia oman taloutensa hoitamiseksi, eikä esitys hänen mukaansa ole myöskään ristiriidassa perustuslain 3 §:ssä säädetyn valtiollisten tehtävien jakoa koskevan säädännön kanssa. (39, s. 3—4.)

Hidén arvioi lausunnossaan myös eräitä lakiehdotuksessa käytettyjä sanamuotoja sekä kohtia, jotka hänen näkemyksensä mukaan vaatisivat tarkennuksia. Nämä kohdat koskevat lakiehdotuksen 16 §:n mukaisia voimaantulosäännöksiä, joissa lausunnonantajan mukaan on tarkennettavaa. Hidén toteaa, että kyseessä olevan lain tai lainkohdan on

tultava voimaan ennen kuin lakitekstiä voidaan pitää oikeudellisesti veloittavana normina. Tämän lisäksi hän lausunnossaan huomauttaa voimaantulosäännöstä koskien, että nykyisellään lainsäädännön hyväksymistä koskien on melko vakiintunut terminologia, josta lakiehdotus poikkeaa. Hidén katsoo, että mikäli laki tai lainkohta on voimassa ja sitä on mahdollista soveltaa, tulee lain olla perustuslain 79 §:n mukaisesti julkaistu. (39, s. 5.)

Turun yliopiston valtiosääntöoikeuden professori Veli-Pekka Viljanen on antanut lausuntonsa asiaa koskien perustuslakivaliokunnan käsittelyä varten 4.10.2017. Viljanen myös nostaa lausunnossaan esiin näkemyksen siitä, että kunnat eivät kuulu perustuslain perusoikeussuojan piiriin eikä kunnilla täten ole perustuslain antamaa omaisuudensuojaa. Viljanen tulkin mukaan yksittäinen, tiettyä aluetta koskeva rajoitus omistuksessaan olevan alueen ja omaisuuden käytöstä, ei olisi puuttumista perustuslaissa säädettyyn kunnalliseen itsehallintoon, mikä tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi. (40, s. 1–3)

Professori Viljanen toteaa, että vaikka kyseessä onkin yksittäistä asiaa koskeva ratkaisuehdotus, mitä tulisi lakeja säätäessä välttää, ei Viljanen tiedossa ole tapauksia, jossa yksittäistapauksellisuus olisi ollut syynä perustuslailliselle ristiriidalle. (40, s. 3)

Viljanen katsoo, ettei Helsinki-Malmin lentopaikan säilyttämiselle lain nojalla ole esteitä, siitä huolimatta, että kansalaisaloitteena tehty lakiehdotus puuttuu muun muassa Helsingin oikeuteen omien alueidensa suunnitteluun. Näkemyksensä Viljanen perustaa siihen, että eduskunnalla on asema ylimpänä valtioelimenä. Vaikka eduskunnan säätämä laki olisikin ristiriidassa hyväksytyyn yleiskaavan kanssa, olisi Viljanen näkemyksen mukaan eduskunnassa säädetty laki hierarkiassa kaavamääräystä ylempänä. (40, s. 3.)

Kuitenkin lausunnossa nostetaan esiin seikkoja, jotka ovat Viljanen mielestä haasteellisia. Tällaisiksi Viljanen nostaa muun muassa jo aiempien lausunnonantajien kanssa yhtenevän näkemyksen lakiehdotuksen 16 §:n mukaisesta voimaantulosäännöksestä. Näiden seikkojen johdosta, Viljanen mukaan laki olisi säädettävissä, mutta se tulisi kirjoittaa kokonaisuutena uudelleen eduskuntakäsittelyn aikana. Tällaisenaan lakiehdotus on lausunnon mukaan ristiriidassa perustuslain 2 §:n kanssa, minkä lisäksi se ei täytä niitä edellytyksiä ja sisällöllisiä vaatimuksia, joita lakiehdotukselta vaaditaan. (40, s. 5.)

6.2 Perustuslakivaliokunnan käsittely ja lausunto

Perustuslakivaliokunta käsitteli lakiehdotusta ja antoi lausunnon asiasta 24.10.2017, ja lausunto annettiin liikenne- ja viestintävaliokunnalle. Lausunnossa perustuslakivaliokunta on pyrkinyt ratkaisemaan kysymyksen siitä, onko ehdotuksen mukaisella kansalaisaloitteella mahdollista säätää asiasta, joka kuuluu lausunnon mukaan kaavoituksen piiriin. (41)

Valiokunta arvioi ehdotusta ja toteaa, että kaavoituksen määräysvalta on osoitettu kunnalle, ja että yleiskaavoitusta koskeva päätöksenteko on osoitettu kunnille MRL:ssa, ja kansalaisaloite merkitsisi puuttumista päätökseen, joka on tehty voimassaolevan lain säädännön mukaisesti ja joka kuuluu kunnallisen itsehallinnon piiriin. Lisäksi valiokunta huomauttaa viitaten perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 19 / 2008 vp, että lakien säätämistä tulisi välttää, mikäli ne koskevat yksittäistapauksia. (41)

Myös perustuslakivaliokunta nostaa lausunnossaan esille sen, että aloitteella korvattaisiin kunnan käyttämä päätösvalta maankäyttöä ja sen suunnittelua koskevassa asiassa, mikä osaltaan rajoittaisi myös kaupungin mahdollisuuksia käyttää tai muuten määrätä omaisuudestaan. Kuitenkin asiantuntijoidenkin nostama näkemys siitä, että kunnat ovat perusoikeussuojan ulkopuolella, perustuslakivaliokunta katsoo, ettei lakiehdotus ole ongelmallinen perustuslain omaisuudensuojasäännöksen osalta. (41)

Perustuslain 121 §:n mukaisen kunnallisen itsehallinnon osalta perustuslakivaliokunta katsoo, ettei käsittelyssä olevan ehdotuksen kaltaisen lain säätäminen ole sovellettavissa kunnalliseen itsehallintoon ilman ongelmia, mutta koska kyseessä on vain yksittäisen alueen maankäyttöön kohdistuvasta rajoituksesta, ei aloite perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ole perustuslain 121 §:n vastainen. (41)

Muita haasteita lausunnossa on katsottu ilmenevän perustuslain 2 §:n 3 momentin suhteen ja lausunnossa todetaan, että lakia on noudatettava kaikessa julkisessa toiminnassa ja että julkisen vallan käytön tulisi perustua lakiin. Mitä lain säätämiseen tulee, todetaan siihen kohdistuvan vaatimus sen täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. (41)

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ilmenee yhteneväisyyksiä asiantuntijalausunnoissa esiin nostetuista epätarkkuuksista ja -täsmällisyyksistä muun muassa kiinteän

omaisuuden ja erityisten oikeuksien omistussuhteista koskevan säädännön osalta. Lakiehdotusta moititaan myös 5 §:n osalta liian yleisestä muotoilusta, minkä lisäksi myös 16 §:ssä esitetyt taannehtivat säännökset ovat herättäneet huomiota. (41)

Muun muassa näiden seikkojen on katsottu johtavan siihen, ettei lakiehdotus täytä perustuslain 2 §:n asettamaa vaatimusta siitä, että julkisen vallan käytön tulisi perustua lakiin. Valiokunnan lausunnossa nostetaan myös esiin, ettei lakiehdotuksessa ole huomioitu yksityisiä henkilöitä, ja tästä aiheutuu ongelmallinen tilanne myös perusoikeuksien osalta. (41)

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta katsoo, ettei varsinaisia esteitä Lex Malmin kaltaiselle laille olisi, edellyttäisi se kuitenkin lakiehdotuksen valmistelua kokonaan uudelleen. Avainasemaan lausunnossa nousevat perustuslain 2 §:n kanssa ilmenevät ristiriidat. Liikenne- ja viestintävaliokunta voi lausunnon mukaan yhdessä valtioneuvoston kanssa kehittää aloitetta siten, että ristiriitaisuuksia perustuslain kanssa ei enää ilmenisi. Päätösesityksessä todetaan, että mikäli valiokunnan esittämät valtiosääntöoikeudelliset seikat huomioidaan asianmukaisesti, voidaan lakiehdotus käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. (41)

6.3 Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö

Myös liikenne- ja viestintävaliokunta on käsitellyt Lex Malmia ja antanut 13.3.2018 ehdotuksensa kansalaisaloitteen hylkäämisestä. Kuitenkin mietinnössään valiokunta ehdottaa, että valtioneuvoston tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta korvaavat lentokenttätoiminnot turvataan. Tiedotteessaan liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa, että myös tulevaisuudessa pääkaupunkiseudun läheisyydessä on tarvetta lentopaikoille yleisilmailua varten. (42)

7 Yhteenveto

Lex Malmi on kansalaisaloitteena ollut poikkeuksellinen hanke. Kansalaisaloitteena esitettyjä lakiehdotuksia ei ole eduskuntaan kansalaisaloitteen voimassaolon aikana edennyt kovinkaan monia, ja Lex Malmin osalta asia on ollut aikaisempiin aloitteisiin nähden poikkeuksellinen.

Lex Malmi toteutuessaan murtaisi tähän asti vakiintuneen näkemyksen kunnan itsehallinnosta sekä kaavoitusta koskevasta asemasta. Kuten Prusi väitöskirjassaan mainitsee, on kunnan tehtäviin kuuluva alueiden- ja maankäytön suunnittelu maankäyttö- ja rakennuslaissa ohjattua toimintaa.

Usean eri asiantuntijan perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa on painotettu lakiehdotuksen ristiriitaa ja jopa ongelmallista suhdetta Suomen perustuslakiin nähden. Suurimpina kysymyksinä on käsitelty lakiehdotuksen suhdetta perustuslain 121. pykälään, jossa säädetään kuntien itsehallinnosta. Lisäksi perustuslain 3. pykälän kannalta lakiehdotus on katsottu ongelmalliseksi. Kyseisessä pykälässä säädetään valtiollisten tehtävien jaosta ja parlamentarismista. Kuitenkaan perustuslain 15 §:n mukaista omaisuuden suojaa lakiehdotuksen ei katsottu rikkovan, sillä on todettu, etteivät kunnat ole tämän säännöksen piirissä.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan tiedotteen mukaan kuitenkin on nähty tärkeäksi, että jatkossakin pääkaupunkiseudun läheisyydessä olisi yleisilmailuun sopiva lentokenttä, vaikka toiminta Malmin lentokentän alueella ei enää jatkuisikaan.

Olisiko toteutuessaan Lex Malmi suunnannäyttäjäksi tuleville laajoille kaavoitushankkeille? On epäilemättä poikkeuksellista, että yli 50 000 kansalaista kokee jonkin tietyn maa-alueen tai kaavoitushankkeen itselleen niin tärkeäksi, että allekirjoittaa kansalaisaloitteen asiaa koskien. Kaavoitushankkeille on kuitenkin määriteltävä kanavat, joiden kautta palautetta on mahdollista antaa, minkä lisäksi osallisilla on oikeus esittää huomautuksia, valituksia sekä viedä asiaa oikeusasteissa eteenpäin. Lakiehdotuksen hyväksyminen kenties tarkoittaisi sitä, että myös muita kaavoitushankkeita olisi mahdollista yrittää kumota kansalaisaloitteen voimin. Täytyisikö silloin Suomen laki yksittäistapauksiin perustuvista säännöksistä, joita kuitenkin kehoitetaan ja pyritään lakeja säädettäessä välttämään? Emeritusprofessori Karhu lausunnossaan pohtii, olisiko erityislaki välttämätön keino saavuttaa haluttu lopputulos. Suomen laki sisältää säädöksiä muun muassa lunastustoimituksia koskien, eikä näistä poikkeaminen säätämällä tietyn alueen lunastusta

koskevassa asiassa ole mielestäni tarkoituksen mukaista. Lakiehdotuksella ohjataan paitsi Helsingin kaupungin kaavoitusta, myös mahdollisesti Suomen valtion maksettavaksi koituvia lunastuskorvauksia.

Jos lakiehdotus päätetään eduskunnassa hylätä, näkisin Malmin lentokentän säilyttämisen puolesta tärkeimpänä etenemismahdollisuutena sen kulttuuriympäristöarvojen säilymisen. Laki rakennusperinnön suojelemisesta voisi mahdollistaa alueen säilymisen, sillä sen tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön monimuotoisuus. Olisiko Lex Malmin käynnistäneiden tahojen aiheellista tiivistää yhteistyötä Museoviraston kanssa, jotta ELY-keskus ryhtyisi Museoviraston esityksen mukaisesti toimiin Malmin lentokentän säilyttämiseksi?

Lähteet

- 1 Kansalaisaloitelaki. 12/2012. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>. Luettu 6.1.2018.
- 2 Suomen perustuslaki. 731/1999. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>. Luettu 6.1.2018.
- 3 Kuntien itsehallinto. 2017. Verkkoaineisto. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/laki/kuntien-itsehallinto>. Luettu 6.1.2018.
- 4 Malmin lentokentän historia. Verkkoaineisto. Helsinki-Malmi Airport. <http://www.malmiairport.fi/historia/>. Luettu 6.1.2018.
- 5 Malmin lentokentän nykyisyys. Verkkoaineisto. Helsinki-Malmi Airport. <http://www.malmiairport.fi/nykyisyys/>. Luettu 6.1.2018.
- 6 Ympäristöministeriön tiedote koskien valtion ja Helsingin seudun kuntien välistä sopimusta suurten infrahankkeiden tukemisesta ja asuntotuotannon edistämisestä. 2014. Verkkoaineisto. Ympäristöministeriö. [http://www.ymparisto.fi/FI/Ajankoh- taista/Tiedotteet/Hallitus_hyvaksyi_valtion_ja_Helsingin_s\(31970\)](http://www.ymparisto.fi/FI/Ajankoh- taista/Tiedotteet/Hallitus_hyvaksyi_valtion_ja_Helsingin_s(31970)). Luettu 6.1.2018.
- 7 Helsingin uusi yleiskaava. 2016. Verkkopalvelu. Helsingin kaupunki. <http://kartta.hel.fi/yleiskaava>. Luettu 6.1.2018.
- 8 Helsingin yleiskaava kaavakartta ja määräykset. 2016. Verkkoaineisto. Helsingin kaupunki. https://www.hel.fi/hel2/ksv/Liitteet/2016_kaava/Yleiskaava_Kaava- kartta_20160614.pdf. Luettu 6.2.2018.
- 9 Helsingin yleiskaava, Mahdollisuuksien Malmi. 2014. Verkkoaineisto. Helsingin kaupunki. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2014-21.pdf. Luettu 6.1.2018.
- 10 Helsingin yleiskaava, Helsingin keskeisimmät maankäytön muutosalueet. 2016. Verkkoaineisto. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2015-8.pdf. Luettu 6.1.2018.
- 11 Lex Malmi -kampanjan verkkosivut. Verkkoaineisto. Lex Malmi -kampanja. <https://lexmalmi.fi/category/tiedotteet/>. Luettu 6.1.2018.
- 12 Kiinteistötietojärjestelmä. 2018. Verkkoaineisto. Maanmittauslaitos. <http://www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/kiinteistotietopalvelu>. Luettu 8.1.2018.
- 13 Lex Malmi, laki Helsinki-Malmin lentopaikasta. Verkkoaineisto. Kansalaisaloite.fi. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/2106>. Luettu 8.1.2018.

- 14 Perustuslakivaliokunnan lausunto 41/2006 vp. 2006. Verkkoaineisto. Eduskunta.fi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_41+2006.pdf. Luettu 8.1.2018.
- 15 Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta. 603/1977. Verkkoaineisto. Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770603>. Luettu 8.1.2018.
- 16 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, RKY 2009 -alueet. 2016. Verkkoaineisto. ELY-keskus. <http://www.ely-keskus.fi/web/ohjelmallinen-rakennussuojelu/valtakunnallisesti-merkittavat-rakennetut-kulttuuriymparistot>. Luettu 8.1.2018.
- 17 Maankäyttö- ja rakennuslaki. 132/1999. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132#L13>. Luettu 8.1.2018.
- 18 Helsinki, Malmin lentoaseman suojelu. 2017. Lausunto. Verkkoaineisto. Museovirasto. <http://www.malmiairport.fi/wp-content/uploads/2017/10/20170925-Museovirasto-lausunto.pdf>. Luettu 9.1.2018.
- 19 Laki rakennusperinnön suojelemisesta. 498/2010. Verkkoaineisto. Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498>. Luettu 9.1.2018.
- 20 Toimitusmenettelyn käsikirja. Verkkoaineisto. Maanmittauslaitos. <https://www.maanmittauslaitos.fi/kiinteistot/asiantuntevalle-kayttajalle/kasikirjat-ja-korvaustiedot/toimitusmenettelyn-kasikirja>. Luettu 10.1.2018.
- 21 Toimitusmenettelyn käsikirja, lunastus- ja korvaustoimitukset. Verkkoaineisto. Maanmittauslaitos. https://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/old/14_lunastus_ja_korvaustoimitukset.pdf. Luettu 10.1.2018.
- 22 Kiinteistörekisterilaki. 392/1985. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850392>. Luettu 11.1.2018.
- 23 Luonnonsuojelulaki. 1096/1996. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>. Luettu 11.1.2018.
- 24 Kuntalaki. 410/2015. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>. Luettu 11.1.2018.
- 25 Toimitusmenettelyn käsikirja, tilusvaihto. Verkkoaineisto. Maanmittauslaitos. http://maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/attachments/2017/05/5_Tilusvaihto_2016.pdf. Luettu 15.1.2018.
- 26 Prusi, Tuija. 2013. Kuntien itsehallinnollinen asema kaavoituksessa. Akateeminen väitöskirja. Verkkoaineisto. Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68195/978-951-44-9181-8.pdf?sequence=1>. Luettu 15.1.2018

- 27 Kiinteistönmuodostamislaki. 554/1999. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950554>. Luettu 15.1.2018
- 28 Tilusvaihto parantaa kiinteistöjen tarkoituksenmukaista käyttöä. Verkkoaineisto. Maanmittauslaitos. http://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/old/e1018_tilusvaihto_0114.pdf. Luettu 15.1.2018.
- 29 Helsingin Yleiskaava 2002, ehdotus. 2003. Verkkoaineisto. Helsingin kaupunki. https://www.hel.fi/static/ksv/www/YK2002_selostus_1.pdf. Luettu 15.1.2018.
- 30 Korkeimman hallinto-oikeuden päätös. 2006. Verkkoaineisto. Korkein hallinto-oikeus. <http://malmiairport.fi/wp-content/uploads/2014/09/MLYKHO-Final071106.pdf>. Luettu 15.1.2018.
- 31 Helsingin yleiskaava. 2017. Verkkodokumentti. Helsingin kaupunki. <http://www.yleiskaava.fi/>. Luettu 15.1.2018.
- 32 Helsingin kaupunginhallituksen lausunto Helsingin hallinto-oikeudelle. 2017. Verkkoaineisto. Helsingin kaupunginvaltuusto. https://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginhallitus/Suomi/Paatos/2017/Kanslia_2017-05-22_Khs_20_Pk/B2A0F9DC-5E84-C760-A11C-5C5457D00000/Lausunto_Helsingin_hallinto-oikeudelle_kaupunginva.pdf. Luettu 15.1.2018
- 33 Eduskunta, KAA 1/2017 vp, Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta. Valiokuntien asiantuntijalausunnot. Verkkoaineisto. Eduskunta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/KAA_1+2017_asiantuntijalausunnot.aspx. Luettu 4.3.2018
- 34 Karhu, Juha. Asiantuntijalausunto. 2017. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-136803.pdf>. Luettu 4.3.2018.
- 35 Mutanen Anu. Asiantuntijalausunto. 2017. Oikeusministeriö. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-136802.pdf>. Luettu 4.3.2018.
- 36 Nyberg Mikael. Asiantuntijalausunto. 2017. Liikenne- ja viestintäministeriö. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-136864.pdf>. Luettu 4.3.2018.
- 37 Mäenpää, Olli. Asiantuntijalausunto. 2017. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-136804.pdf>. Luettu 4.3.2018.

- 38 Lavapuro, Juha. Asiantuntijalausunto. 2017. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-137052.pdf>. Luettu 4.3.2018.
- 39 Viljanen, Veli-Pekka. Asiantuntijalausunto. 2017. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-144047.pdf>. Luettu 4.3.2018.
- 40 Hidén, Mikael. Asiantuntijalausunto. 2017. Verkkoaineisto. Eduskunta.fi. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-143798.pdf>. Luettu 5.3.2018.
- 41 Valiokunnan lausunto PeVL 41/2017 vp — KAA 1/2017 vp. 2017. Verkkoaineisto. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_41+2017.aspx. Luettu 5.3.2018.
- 42 Liikenne- ja viestintävaliokunnan tiedote. 2018. Verkkoaineisto. Liikenne- ja viestintäministeriö. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lex-malmi-ei-edennynt-pienlentotoiminnan-edellytyksia-kehitetaan. Luettu 18.3.2018.
- 43 Museoviraston karttapalvelu. 2018. Verkkopalvelu. Museovirasto. <https://karta.museoverkko.fi/>. Vierailtu 18.3.2018.
- 44 Ilmailulaki. 1194/2009. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091194#>. Luettu 19.3.2018.
- 45 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Malmin lentoasema. 2009. Verkkoaineisto. Museovirasto. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1560. Luettu 19.3.2018
- 46 Kansalaisaloite.fi. 2018. Verkkoaineisto. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/hae>. Luettu 19.3.2018.
- 47 Kansalaisaloite. 2018. Verkkoaineisto. Oikeusministeriö. Wikipedia. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Kansalaisaloite>. Luettu 19.3.2018.
- 48 Maakaari. 540/1995. Verkkoaineisto. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950540>. Luettu 3.4.2018.
- 49 Annervo, Minja. 2015. Kiinteistönvaihto. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Theseus-tietokanta.